

مشاور همراه

پرسش‌ها و پاسخ‌ها - دفتر بیست و پنجم

روابط پسر و دختر

محمدرضا احمدی

با همکاری جمعی از محققان

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

معاونت آموزش و تبلیغ - اداره مشاوره و پاسخ

احمدی، محمدرضا، ۱۳۴۲ -

روابط پسر و دختر / محمدرضا احمدی (با همکاری جمعی از محققان): تنظیم و نظارت نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت آموزش و تبلیغ - اداره مشاوره و پاسخ - قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۶.

۱۵۲ ص (مجموعه پرسش‌های دانشجویی؛ ۲۵: تربیتی و روان‌شناسی؛ ۱)

ISBN: 978-964-531-087-3

فهرستفهرستی براساس اطلاعات فیفا ۱۳۰۰۰ ریال

کتابنامه: ص [۱۵۱] - ۱۵۲؛ همچنین به صورت زیرنویس

۱. اسلام - پرسش‌ها و پاسخ‌ها. ۲. جوانان و اسلام. ۳. جوانان - جنبه‌های اخلاقی - پرسش‌ها و پاسخ‌ها.

الف. نهادنماینده مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت آموزش و تبلیغ، اداره مشاوره و پاسخ.

ب. عنوان.

۲۹۷/۰۷۶

BP ۱۲/ الف ۹

۱۳۸۶

■ پرسش‌ها و پاسخ‌ها: دفتر بیست و پنجم - روابط پسر و دختر

- تنظیم و نظارت: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
- معاونت آموزش و تبلیغ - اداره مشاوره و پاسخ
- مؤلف: محمدرضا احمدی (با همکاری جمعی از محققان)
- ویراستار: رحیم کارگر
- تایپ و صفحه آرایی: طالب بخشایش
- ناشر: دفتر نشر معارف
- نوبت چاپ: اول، تابستان ۸۶
- تیراژ: ۵۰۰۰
- قیمت: ۱۳۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۱-۰۸۷-۳

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.»

مراکز پخش

۱. قم: معاونت آموزش و تبلیغ نهاد (مرکز فرهنگی)، تلفن ۲۹۰۴۴۴۰

۲. قم: خیابان شهدا، کوچه ۳۲، پلاک ۳، تلفن و نمابر: ۷۷۴۴۶۱۶

۳. قم: خ شهدا - روبروی دفتر رهبری - تلفن ۷۷۳۵۴۵۱ نمابر ۷۷۴۷۵۷

نشانی اینترنت: www.nashremaaref.ir پست الکترونیک: info@porseman.org

فهرست مطالب

مقدمه	۱۵
-------	----

بخش اول - روابط پسر و دختر

ارتباط با جنس مخالف

- پرسش ۱. ترم اول هستم و تازه با محیط دانشگاه آشنا شده‌ام. لطفاً درباره رابطه دختر و پسر در دانشگاه و شرایط آن برایم توضیح دهید..... ۱۹

اظهار محبت

- پرسش ۲. اگر یک دختر، پسری را دوست داشته باشد؛ چگونه محبت خود را به او تفهیم کند که برای پسر سوء تفاهم نشود؟..... ۲۷

ارتباط تلفنی

- پرسش ۳. با پسری دوست هستم که به دلیل نداشتن شرایط مناسب پسر برای ازدواج، نمی‌توانیم با هم ازدواج کنیم و حدود دو سال است که تلفنی با هم ارتباط داریم و شدیداً نیاز جنسی داریم، باید چه کار کنیم؟..... ۳۵

شناخت همدیگر

- پرسش ۴. آیا ممنوع بودن ارتباط دختر و پسر موجب عدم شناخت قبل از ازدواج و سرانجام جدایی نمی‌شود؟..... ۴۳

مخالفت خانواده

- پرسش ۵. به ازدواج با کسی سخت علاقه‌مندم؛ ولی خانواده‌ام مخالفت می‌کنند. چگونه با او ارتباط برقرار کنم و حرف دلم را به او بگویم و خانواده‌ام را راضی سازم؟ ۴۶

اطمینان به همدیگر

- پرسش ۶. اگر دختر از خودش و طرف مقابل اطمینان کامل داشته باشد و هیچ یک از طرفین از جاده عصمت و تقوا دور نشوند، ارتباط چه صورت دارد؟! ۵۰

دوستی و دین داری

- پرسش ۷. اگر دوست شدن با یک دختری، باعث شود که او با حجاب و سنگین شود و دست از کارهای خود بردارد، آیا شرعی است که این کار را انجام دهم؟ ۵۲

از من می‌خواهد مدتی با او دوست باشم

- پرسش ۸. دختری هستم ۲۴ ساله، چند وقت پیش با پسری آشنا شدم. او از من می‌خواهد مدتی که اینجا هستم، با او دوست باشم. از تجربه‌های زندگی‌ام برایش بگویم. به یکدیگر در مشکلات کمک کنیم و بعد از تمام شدن درس از همدیگر جدا شویم..... ۵۵

چطور فراموشش کنم؟!

- پرسش ۹. دختری نوزده ساله هستم که خصوصیت روحی عجیبی این است که به هیچ کس دل نمی‌بندم؛ حتی به خانواده خودم تا جایی که اگر مدتی آنها را نبینم جای خالی آنها را احساس نمی‌کنم؟ اما از پنج ماه پیش با شخصی آشنا شدم که وجودش به من آرامش می‌دهد از اول با هم در این مورد صحبت کرده‌ایم که شرایط ما برای ازدواج مساعد نیست و هر دو نیز قبول کرده‌ایم. از طرفی فکر جدایی من را هر روز بیشتر عذاب می‌دهد؛ به هیچ صورت نمی‌توانم خودم را قانع کنم که او را فراموش کنم و این مسئله روی درس‌های من اثر منفی گذاشته است..... ۵۹

در پی هوای عشق

- پرسش ۱۰. از آنچه که می‌خواهم بگویم، واقعاً خودم شرم دارم، ولی تمام چوبی که می‌خورم به خاطر سادگی و نادانی خودم است. درست از این تاریخ که می‌نویسم، یک ماه پیش، من از دانشگاه بیرون رفتم که بروم به خانواده‌ام زنگ بزنم. در بین راه، پسری دنبال من افتاد..... ۶۳

اشتباهم کجا بود؟

- پرسش ۱۱. دختری نوزده ساله و دانشجوی ترم اول کامپیوتر هستم؛ با دختری دوست شدم که او به راحتی با پسر ها سلام و علیک داشت... مدتی بعد سلام کردن به پسران هم شروع شد. آنها هم به ما سلام می کردند..... ۶۹

نگاه استاد

- پرسش ۱۲. دختری ۲۶ ساله و دانشجوی سال دوم رشته زبان انگلیسی هستم. چندی قبل در کلاس کامپیوتر با نگاه های مداوم استادمان روبه رو شده، به او علاقه مند شدم..... ۷۶

روابط دختر و پسر

- پرسش ۱۳. پسران و دختران به قول خودشان برای شناخت بیشتر، بدون اطلاع خانواده ها در خلوت باهم صحبت می کنند. آیا در احکام دینی چنین چیزی وجود دارد؟ به نظر شما، وظیفه ما در این موقعیت چیست و چه باید بکنیم؟..... ۸۱

ارتباط در تشکلهای مذهبی

- پرسش ۱۴. توی انجمن اسلامی، جلسات با جوی صمیمی و تقریباً دوستانه ولی محترمانه برگزار می شود، ولی من خیلی آدم باظرفیتی نیستم! زود جوگیر می شوم و بعضی وقت ها کنترلم از دست می رود و شاید از مرزهای حیا می گذرم؛ به خاطر همین دائم از شرکت در این جلسات سود می برم یا نه؟..... ۸۷

پیش ما می ماندید!

- پرسش ۱۵. مهم ترین ماجرای زندگی ام را برای تعریف می کنم؛ به یاد یکی از دوستانم افتادم که خیلی اصرار داشت که حتماً توی این شهر غریب، یک بار هم که شده به خانه اش بروم. راه خانه او را در پیش گرفتیم. وقتی که به خانه رسیدیم، در زدیم؛ چند دقیقه بعد خانمی پشت در آمد و گفت که برادرش در خانه نیست و چند ساعت دیگر می آید..... ۸۸

ما چه کنیم؟

- پرسش ۱۶. از یک طرف جوانی و اوج غرایز جنسی و از سوی دیگر نامناسب بودن فضای اخلاقی و فرهنگی جامعه که این غرایز را شعله ورتر می کند و...؟..... ۹۴

همسریابی

- پرسش ۱۷. به نظر شما در جامعه و فرهنگ امروزی، چگونه می‌توان یک همسر خوب انتخاب کرد؟ راه‌های عملی برای یافتن همسر مورد نظر چیست؟ ۱۱۷

بخش دوم - احکام روابط

ربيه و تلذذ

- پرسش ۱۸. مقصود از «ربيه» و «تلذذ» در رساله‌های مراجع چیست؟ ۱۲۳

دختر رشیده

- پرسش ۱۹. منظور از دختر بالغ رشیده چیست؟ معمولاً در چه سنی به این حد می‌رسد؟ ۱۲۳

سن تمییز

- پرسش ۲۰. سن تمییز در پسر و دختر بچه در احکام نگاه و پوشش، چه سنی است؟ ۱۲۴

راه‌های محرمیت

- پرسش ۲۱. به طور کلی دختر و پسر، از چند راه می‌توانند با یکدیگر محرم شوند؟ ۱۲۴

صیغه خواهر و برادری

- پرسش ۲۲. آیا هیچ راه شرعی و قانونی - به جز ازدواج - وجود دارد که دو جوان روابط مشروع با هم داشته باشند؟ آیا در اسلام چیزی به نام صیغه خواهر و برادری وجود دارد؟ ۱۲۵

- پرسش ۲۳. ما دو نفر همکار مجرد هستیم، برای آنکه روابطمان از نظر شرعی دچار مشکل نشود و به گناه کشیده نشویم؛ می‌توانیم بدون اجازه پدر دختر، صیغه محرمیت بخوانیم؟ ۱۲۵

مخالفت پدر

- پرسش ۲۴. در صورتی که دختر و پسر هم کفو باشند؛ ولی پدر دختر مخالف ازدواج آنها باشد، آیا باز هم رضایت او لازم است (باید توجه داشت دختر بالغ و رشیده است و نیاز به ازدواج دارد)؟ ۱۲۵

● پرسش ۲۵. آیا اظهار عشق و محبت بین دختر و پسر به منظور ازدواج، گناه

است؟ ۱۲۶

● پرسش ۲۶. تفریح و رفتن به گردش با نامزد خود - که هنوز عقد نکرده است -

چه حکمی دارد؟ ۱۲۶

وجوب عقد موقت

● پرسش ۲۷. اگر کسی به واسطه نداشتن همسر و نبود شرایط ازدواج دائم، به گناه

می افتد، آیا ازدواج موقت برای او واجب می شود؟ ۱۲۶

رابطه نامشروع

● پرسش ۲۸. با یک دختری (رشیده) رابطه نامشروع داشتم که موجب بی عفتی ایشان

گردیده!! آیا بدون اذن پدر ایشان می توانم با او ازدواج کنم؟ ۱۲۷

مشروعیت ازدواج موقت

● پرسش ۲۹. آیا در قرآن مجید آیه ای در باره ازدواج موقت آمده است؟ ۱۲۷

● پرسش ۳۰. نظر مراجع تقلید درباره ازدواج موقت چیست؟ ۱۲۸

صیغه فارسی

● پرسش ۳۱. آیا زن و مرد می توانند خودشان صیغه ازدواج را به فارسی بخوانند، یا اینکه

باید وکیل بگیرند تا عربی خوانده شود؟ ۱۲۸

● پرسش ۳۲. اگر دختر و پسری بخواهند خودشان صیغه عقد موقت بخوانند، کیفیت آن

به چه شکل است؟ ۱۲۹

عقد موقت وزنا

● پرسش ۳۳. فرق عقد موقت با زنا در چیست؟ ۱۳۰

● پرسش ۳۴. آیا عقد و نکاح معاطاتی نیز جایز است؟ به عنوان مثال پسر انگشتی را در دست

دختر کند، به قصد اینکه همسر یکدیگر شوند، بی آنکه صیغه عقد بخوانند؟ ۱۳۰

نگاه ناخودآگاه

● پرسش ۳۵. با توجه به اینکه کلاس های دانشجویان دختر و پسر با هم برگزار می شود،

طبعاً ناخودآگاه چشم انسان به دختران نامحرم می افتد؛ حکم آن در صورتی که بدون

قصد لذت باشد چیست؟ ۱۳۱

گفت و گوی علمی با نامحرم

- پرسش ۳۶. آیا صحبت کردن زن با مرد نامحرم که به نیت خیر و یا برای درس باشد، اشکال دارد؟ ۱۳۱
- پرسش ۳۷. آیا زن در هنگام صحبت کردن با مرد نامحرم، حتماً باید صدای خود را تغییر دهد و مردانه صحبت کند؟ ۱۳۱
- چت یا جنس مخالف
- پرسش ۳۸. چت کردن یا جنس مخالف و رد و بدل کردن صحبت‌های معمولی، چه حکمی دارد؟ ۱۳۲
- پرسش ۳۹. حکم چت کردن با شخصی را که از جنسیت او بی‌اطلاعیم، بفرمایید؟ ۱۳۲
- نامه نگاری یا نامحرم
- پرسش ۴۰. نامه نگاری با نامحرم و طرح مسائل شهوانی از طریق ایمیل و یا چت، چه حکمی دارد؟ ۱۳۲
- سلام کردن به نامحرم
- پرسش ۴۱. آیا سلام کردن مرد به زن نامحرم و زن به مرد نامحرم، جایز است؟ ۱۳۳
- شوخی با نامحرم
- پرسش ۴۲. شوخی کردن با نامحرم چه حکمی دارد؟ ۱۳۳
- اختلاط دانشجویان
- پرسش ۴۳. آیا در محیط دانشگاهی اختلاط بین پسران و دختران، اشکالی دارد؟... ۱۳۳
- جشن مختلط
- پرسش ۴۴. برگزاری جشن‌ها و مراسم در دانشگاه که در آن دختر و پسرها مختلط‌اند، چه حکمی دارد؟ ۱۳۴
- شُرکت در تشکل مذهبی
- پرسش ۴۵. در یک تشکل مذهبی فعالیت دارم که دختران و پسران در آن مختلط هستند! در بعضی مواقع احساس می‌کنم که ممکن است به گناه بی‌فتم، تکلیف چیست؟... ۱۳۴
- اردوی دختر و پسر
- پرسش ۴۶. آیا دانشجویان دختر و پسر می‌توانند به طور مشترک، به اردوهای تفریحی و سیاحتی مسافرت کنند؟ ۱۳۵

خلوت زن و مرد

- پرسش ۴۷. آیا خلوت کردن دو نفر نامحرم در یک مکان جایز است؟ به طور مثال آیا دختر و پسر که می‌خواهند با یکدیگر ازدواج کنند، می‌توانند در اتاق در بسته و خلوت با یکدیگر در مورد مسائل آینده صحبت کنند؟ ۱۳۵

ارتباط شغلی

- پرسش ۴۸. آیا ارتباط صمیمی بین دختر و پسر در هنگام همکاری و یا میهمانی، اشکال دارد؟ ۱۳۶

تدریس خصوصی

- پرسش ۴۹. معاشرت با دختر عمو در حد استادی و تقویت درس، چه حکمی دارد؟ ۱۳۶

دوست داشتن جنس مخالف

- پرسش ۵۰. اظهار دوستی به جنس مخالف در این حد که بگوید من تو را دوست دارم، چه حکمی دارد؟ ۱۳۷

برخورد در تاکسی و بازار

- پرسش ۵۱. گاهی در بازار، نمایشگاه و وسایل نقلیه زن و مرد به یکدیگر برخورد می‌کند، در اینجا تکلیف چیست؟ ۱۳۷

- پرسش ۵۲. هرگاه در منطقه یا محیطی، رسم بر این باشد که هنگام برخورد با یکدیگر مصافحه می‌کنند (حتی زنان با مردان) و اگر این کار را ترک کنند، اهانت و اسانه ادب نسبت به طرف مقابل محسوب می‌شود؛ حکم دست دادن زن و مرد با این فرض چیست؟ ۱۳۷

- پرسش ۵۳. دست دادن با زن نامحرم به وسیله دستکش و مانند آن، چه حکمی دارد؟ ۱۳۸

پوشش زن

- پرسش ۵۴. پوشش بدن برای زنان باید چگونه باشد؟ ۱۳۸
- پرسش ۵۵. پوشیدن لباس‌های تنگ و تحریک کننده - که برجستگی‌های بدن زن در آن پیدا است - چه حکمی دارد؟ ۱۳۹

عطر زن

- پرسش ۵۶. آیا برای زن جایز است که عطر بزند و از منزل بیرون رود؟ ۱۳۹

آرایش دختران

- پرسش ۵۷. آرایش برای دختران چه حکمی دارد؟ ۱۳۹

رنگ ابرو

- پرسش ۵۸. آیا رنگ کردن ابرو زینت بوده و پوشاندن آن از نامحرم واجب است؟ ۱۴۰

اجازه پدر

- پرسش ۵۹. آیا در ازدواج با دختر باکره، اجازه پدر یا جد پدری واجب است و اگر بدون

اجازه عقد بخوانند، عقدشان باطل است؟ ۱۴۰

دختر غیر باکره

- پرسش ۶۰. اگر دختر بیکارتش را در دوران کودکی از دست داده باشد (البته نه از راه نامشروع؛

بلکه مثلاً با بازی و ورزش)، آیا در ازدواج با او، اجازه پدر شرط است؟ ۱۴۱

دختر مستقل

- پرسش ۶۱. آیا دختری که درآمدی دارد و مستقل است، می تواند بدون اجازه پدرش

ازدواج کند؟ ۱۴۱

- پرسش ۶۲. دختری که بیش از سی سال دارد و هنوز باکره (دوشیزه) باقی مانده است؛

آیا برای ازدواج نیاز به اجازه پدر است؟ ۱۴۱

- پرسش ۶۳. اگر دختر بگوید: پدر و مادرم رضایت قلبی به ازدواج دارند؛ آیا می توان

-بدون اذن پدر- با وی ازدواج کرد؟ ۱۴۲

اجازه پسر

- پرسش ۶۴. آیا در ازدواج پسر، نیاز به اجازه پدر است؟ ۱۴۲

- پرسش ۶۵. آیا صیغه عقد، در صورتی که بعداً رضایت پدر جلب شود، درست است و

آن دختر محرم و همسر شرعی آن پسر محسوب می شود؟ ۱۴۲

نگاه خواستگاری

- پرسش ۶۶. مرد تا چه اندازه می تواند به بدن زن، هنگام خواستگاری نگاه کند (البته با

رعایت شرایط خاص خود)؟ ۱۴۲

- پرسش ۶۷. استاد ما بد حجاب است و حجاب شرعی را رعایت نمی‌کند و در هنگام نوشتن مطالب روی تخته سیاه، دست و موهای سر او، بیش از اندازه ظاهر می‌شود، تکلیف ما چیست؟ ۱۴۳
- پرسش ۶۸. با وضعی که زنان بیرون می‌آیند و مانیز مجبوریم به کوچه و خیابان برویم و چشم‌مان به آنان می‌افتد، تکلیف چیست؟ ۱۴۴
- نگاه به زیبایی‌ها
- پرسش ۶۹. اگر انسان همان طور که از دیدن باغ و گلستان لذت می‌برد، از نگاه کردن به چهره زن لذت ببرد؛ آیا این کار حرام است و مصداق قصد لذت به حساب می‌آید؟ ۱۴۴
- عکس و فیلم آموزشی
- پرسش ۷۰. نگاه کردن به عکس‌های عریان موجود در کتاب‌های پزشکی که آموزش آن برای دانشجویان ضروری است، چه حکمی دارد؟ ۱۴۵
- عکس و فیلم مبتذل
- پرسش ۷۱. نگاه به فیلم‌های مبتذل که بیشتر زنان غیر مسلمان در آن بازی می‌کنند - در صورتی که موجب تحریک انسان نشود - چه حکمی دارد؟ ۱۴۵
- فیلم‌های صدا و سیما
- پرسش ۷۲. نگاه به فیلم‌های ایرانی و خارجی که در آنها حجاب رعایت نمی‌شود و از صدا و سیما پخش می‌شوند، چه حکمی دارد؟ ۱۴۶
- فیلم تحریک زناشویی
- پرسش ۷۳. آیا زن و شوهر برای تحریک جنسی، می‌توانند به فیلم‌های سکس و مبتذل نگاه کنند؟ ۱۴۶
- ارضای شهوت با فیلم
- پرسش ۷۴. اگر با مشاهده فیلم‌های شهوت‌انگیز، مقداری از شهوت انسان فروکش کند و در جلوگیری از ارتکاب حرام مؤثر باشد، چه حکمی دارد؟ آیا مشاهده آن به این منظور جایز است؟ ۱۴۷
- کلیدواژه‌ها ۱۴۹
- کتابنامه ۱۵۱

مقدمه

«پرسش‌گری» از آغاز آفرینش انسان، رخ‌نمایی کرده، بر بال سبز خود، فرشتگان را فرانشانده، بر برگ زرد خود، شیطان را فرونشانده و در این میان، مقام آدمیت را نشان داده است. آفتاب کوفه چه زیبا فرموده است:

«مَنْ أَحْسَنَ السَّوَالِ عِلْمٌ» و «مَنْ عِلِمَ أَحْسَنَ السَّوَالِ».

همچنان که خار و گل از خاک و آب هم سؤال از علم خیزد هم جواب آری، هر که سؤال‌هایش آسمانی است، دانش و بینش، پاسخش خواهد بود. پویایی و پایایی «جامعه» و «فرهنگ»، در گرو پرسش‌های حقیقت‌طلبانه و پاسخ‌های خردورزانه است.

از افتخارات ایران اسلامی، آن است که از سوی، سرشار از جوانانی پاک‌دل، کمال‌خواه و پرسش‌گر می‌باشد و از دیگر سوی، از مکتبی غنی برخوردار است که معارف بلند آن، گوارانوش دل‌های عطشناک پرسش‌گر و دانش‌جوست.

اداره مشاوره و پاسخ معاونت آموزش و تبلیغ نهاد، محفل انسی فراهم آورده است، تا «ابر رحمت» پرسش‌ها را به «زمین اجابت» پذیرا باشد و نهال سبز دانش را بارور سازد، ما اگر بتوانیم سنگ صبور جوانان اندیشمند و بالنده ایران پرگهرمان باشیم، به خود خواهیم بالید.

شایان ذکر است که در راستای ترویج فرهنگ دینی، اداره مشاوره و پاسخ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، با همکاری گروه‌های علمی، بیش از ۷۰ هزار پرسش دانشجویی را در موضوعات مختلف اندیشه دینی، مشاوره، احکام و... پاسخ داده است.

این اداره، دارای هشت گروه علمی و تخصصی، به شرح زیر است:

۱. گروه قرآن و حدیث؛
۲. گروه احکام؛
۳. گروه فلسفه، کلام و دین پژوهی؛
۴. گروه اخلاق و عرفان؛
۵. گروه تربیتی و روان‌شناسی؛
۶. گروه اندیشه سیاسی؛
۷. گروه فرهنگی و اجتماعی؛
۸. گروه تاریخ و سیره.

آن‌چه پیش‌رو دارید، مهمترین سؤالات پیرامون روابط پسر و دختر است که توسط مسئول گروه مشاوره، جناب حجة الاسلام والمسلمین محمدرضا احمدی (زیدعزّه)، پاسخ‌دهی شده و صاحبان اندیشه و قلم حجج اسلام علی زیتی و سیدابراهیم حسینی (زیدعزّه‌ما) در تهیه و پاسخ‌دهی بخشی از پرسش‌ها همیاری نموده‌اند و بخش احکام توسط محقق توانمند، جناب حجة الاسلام والمسلمین سیدمجتبی حسینی (زیدعزّه)، به رشته تحریر درآمده است. بر آنیم تا با توفیق خداوند، به تدریج ادامه این مجموعه را تقدیم شما خوبان کنیم. پیشنهادها و انتقادهای سازنده شما، راهنمای ما در ارائه شایسته و پربار مجموعه‌هایی از این دست خواهد بود.

در پایان، از تلاش‌های مخلصانه مؤلفان محترم و مجموعه همکاران اداره مشاوره و پاسخ، به خصوص حجة الاسلام والمسلمین صالح قنادی (زیدعزّه)، که در بازخوانی و آماده‌سازی این اثر تلاش کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود و دوام توفیقات این عزیزان را در جهت خدمت بیشتر به مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) و ارتقاء فرهنگ دینی جامعه - به ویژه دانشگاهیان - از خداوند متعال مسئلت داریم.

والله ولی التوفیق

معاونت آموزش و تبلیغ نهاد